

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 6 (8)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 6-son 2026 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

6

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Karabayev R.Z. Raqamli iqtisodiyot: nazariy asoslari va O‘zbekistonda rivojlanish yo‘nalishlari.....	8
Ubaydullayeva N.A. Zamonaviy iqtisodiy sharoitda kichik biznes korxonalarining rivojlanish strategiyalari: nazariy yondashuvlar.....	11
Xatamov A.A. Raqamli transformatsiya asosida ixtisoslashtirilgan savdo majmualarida moliyaviy resurslarni boshqarishni takomillashtirish.....	15
Yokubjonova X.Yo. Co-marketing strategiyasining ekoturizmni brendlashiga integratsiyasi: metodologik yondashuv va amaliy natijalar.....	19
Yusupova M.B., Jamoliddinova (Usmonova) S.S. Ustama xarajatlarni tasniflash va uning mahsulot tannarxini shakllantirishdagi ahamiyati.....	24
Abdug‘ofurova O.M., Yusupova M.B. Ishlab chiqarish korxonalarida tannarxni kalkulyatsiya qilish va uni takomillashtirish yo‘llari.....	27
Xojiboyev M.Sh. Xorijiy tajribalarni O‘zbekiston nodavlat oliy ta’lim muassasalari boshqaruv hisobi tizimiga moslashtirish: nazariy asoslar va amaliy istiqbollari.....	31
Исраилова Д.К. Глобализация в условиях демографического кризиса: социально-экономические риски.....	38
Qurbonova X.I. Bozor iqtisodiyotida davlatning makroiqtisodiy muvozanatni ta’minlash va inqirozga qarshi siyosati.....	43
Asqarov A.H. Oliy o‘quv yurti talabalarida moliyaviy savodxonlikni aniqlash me’zonlari (noiqtisodiy yo‘nalishi talabalarini misolida).....	47
Yunusova S.A., Turg‘unboyev A.A. Eko-mehmonxona tushunchasi, turlari va asosiy xususiyatlari.....	51
Barnayev Z.Sh. Xizmat ko‘rsatish sohasi korxonalari raqobatbardoshligining mazmun-mohiyati va xususiyatlari.....	55
Bobokulov A.A. Erkin iqtisodiy zonalar va kichik sanoat zonalarining hududiy iqtisodiy integratsiyaga ta’siri.....	59
Рахимжонов Б.Б., Рахимжонов Б.Б. Инновационные процессы как фактор развития промышленных предприятий.....	63
Matmusayev M.O. Raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish strategiyalari.....	67
Raxmatjonova G.E. Ishlab chiqarish korxonalarining asosiy vositalari buxgalteriya hisobini xalqaro andozalar talablari bo‘yicha takomillashtirish.....	72
Kamoldinova N.A. Ayollar tadbirkorligi faoliyatida raqamli integratsiya darajasini baholash.....	76
Xaitova M.K. Raqamli platformalar orqali biznes modellarini yangilash va kompaniyalar strategik imkoniyatlarini kengaytirish.....	81
Yo‘ldashev M., Sotvoldiyev U. Davlat byudjetini taqchilligi va uni kamaytirish mexanizmlari.....	85
Maribjonov B.I., Arabboyev J.S. Tuman mahalliy byudjetidan moliyalashtiriladigan maktabgacha va maktab ta’limi tashkilotlarining 4-guruh xarajatlarining tahlili.....	88
Ro‘ziyev Sh.Sh. Hududiy iqtisodiy rivojlanishda mahalliy ishlab chiqarishni boshqarishning zamonaviy usullari.....	92
Nematov G‘.G‘., Sotvoldiyev U.K. O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tishning iqtisodiy asoslari va istiqbollari: deкупpling indeksi tahlili.....	95
Karimov D.M., Mustafayeva H. Xorij tajribasi asosida O‘zbekistonda pensiya tizimini takomillashtirish....	99
Ermatova S.I. Sanoat korxonalarida majburiyatlar tarkibi va moliyaviy barqarorlikning empirik tahlili (Andijon viloyati to‘qimachilik korxonalari misolida).....	104
Ermatov M.S. Sun’iy intellekt va mehnat bozorida raqamli inqilob: tahdidmi yoki kelajak imkoniyatimi?....	107
Azizova H.A. Raqamli transformatsiya sharoitida sanoat korxonalarining investitsion-innovatsion faoliyatini takomillashtirish yo‘llari.....	111
Юсупов А.С., Джангабаева Г.П. Международный рынок акций: содержание, виды и особенности..	114
Xusanova Z.R. Andijon viloyatida ayollar tadbirkorligini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi va uning xususiyatlari.....	119
Abdulazizov A.A. Energetika tarmog‘i korxonalarida ishlab chiqarish resurslaridan samarali foydalanishning nazariy asoslari.....	122
Norov A.E., Fazliddinov Sh.Sh., Erkinov X.X. Liderlik va motivatsiya o‘rtasidagi munosabatga ta’sir etuvchi omillar.....	126
Атаханова Ш.С., Мирхамидова Д.Н. Цифровая трансформация как инструмент достижения ESG-целей в нефтегазовой сфере Республики Узбекистан.....	131
Toxirov J.R. Mijozlarga yo‘naltirilgan raqamli marketing asosida savdo xizmatlarini modernizatsiya qilish.	136

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 6-son 2026 yil

Sulaymonova F., Ro‘zimov B. Online ta’lim xizmatlari bozorining kengayishi natijasida an’anaviy ta’lim sektorida yuz berayotgan iqtisodiy o‘zgarishlar.....	140
Zayavitdinova N.M. Hududda xizmat ko‘rsatish korxonalari faoliyatini boshqarish strategiyasini takomillashtirish.....	143
Odilova M.A. Kimyo sanoatidagi korxonalar faoliyatida resurslardan samarali foydalanish.....	147
Axmedova D.N. Mintaqaviy raqamli tayyorlik indeksining hududiy iqtisodiy o‘lishga ta’siri.....	151
Sapayeva N.K. O‘zbekiston to‘qimachilik sanoatida yashil transformatsiya va B2B raqamli marketing asosida barqaror rivojlanish modeli.....	155
Allayarov S. Startup financing mechanisms: a comparative analysis of angel investment, venture capital, bank lending, and state grants.....	158
Махмудов О.Х. Moliya tizimining boshqa iqtisodiy tizimlar bilan aloqadorligi.....	162
Ibragimova M.M. “Yashil iqtisodiyot” va “Yashil tadbirkorlik” tushunchalarining iqtisodiy mazmuni va evolyusion transformatsiyasi.....	167
Olimjonov A. Korxona faoliyatining samaradorligini oshirishda moliyaviy barqarorlik va rentabellik ko‘rsatkichlari o‘zaro bog‘liqligini tahlil qilish.....	171
Rakhimboeva B.D. Analysis of the economic situation of the development of export activities of small businesses in Uzbekistan.....	174
Raxmatova F.Y. To‘qimachilik korxonalarida aylanma iqtisodiyot modelini joriy etishning iqtisodiy mexanizmlari.....	178
Ergasheva A.F. Milliy hunarmandchilik mahsulotlarini brendlash va bozorda pozitsiyalashning strategik yondashuvlari.....	181
Navruzova G.U. Theoretical models and institutional mechanisms, forms and structures of cooperation between education and manufacture.....	184
Djumayeva S.K. Yashil investitsiya muhitini shakllantirishda raqamli iqtisodiyotning makroiqtisodiy ta’siri (O‘zbekiston hududlari misolida).....	188
Pardayev TN., Muqimov A.R. Boymirzayev K.M. Jismoniy shaxslar tomonidan olib kiriladigan tovarlardan bojxona to‘lovlarini undirishni takomillashtirish.....	193
Ибодуллоева З.С. Экономические стимулы внедрения водосберегающих технологий в аграрном секторе Узбекистана.....	199
Ibragimova G.S. Ta’lim sifatini yaxshilashda innovatsion yondashuvlar va raqamli vositalar.....	203
Raxmatova S.S. Turizmni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning o‘ziga xos xususiyatlari.....	207
Umarova M.M. Foreign brand spillovers and export performance of smes in emerging economies: a panel data analysis.....	212
Karimova F.A. Ekoturizmni barqaror rivojlantirishning xorijiy tajribasi va ularni O‘zbekistonda qo‘llash imkoniyatlari.....	217
Raxmanov B.I. Investitsiya siyosatini amalga oshirish mexanizmini takomillashtirish.....	221
Ashurova G.N. Charm-poyabzal sanoati korxonalarida sifatni boshqarish tizimini takomillashtirish yo‘llari.....	225
Axmadjanov I.I. Shaharlar va shahar aglomeratsiyalari mintaqalar va mamlakatlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining drayveri.....	228
Эгамназарова Г.Ш. Рақамли тенгсизлик: давлатлар ва тармоқлар ўртасидаги технологик узилишларни камайтириш йўллари.....	232
Mamanazarov M.A. Iqtisodiy o‘lishni rag‘batlantirishda milliy iqtisodiyotni modernizatsiya qilishning xorij tajribasi.....	236
Химматов А.Х. Йўл корхоналарини хусусийлаштиришнинг афзалликлари ва оқибатлари.....	241
Kambaraliyeva I.S. Raqamli iqtisodiyot sharoitida mehnat bozorining transformatsiyasi va raqamli ko‘nikmalarning ahamiyati.....	244
Muxiddinov T.Sh. Jizzax viloyatida turizm infratuzilmasini rivojlantirish yo‘nalishlari.....	248
Sayxdodjayeva N.I. Ijtimoiy va ekologik audit: barqaror rivojlanishni ta’minlashda zamonaviy nazorat mexanizmi.....	253
Fayzullayev J.N. Milliy iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishning xorijiy tajribalari.....	257
Tursunova N.X. «Xayot sug‘urtasining iqtisodiy mohiyati va uning aholi moliyaviy xavfsizligini ta’minlashdagi roli».....	261
Abdishukurova G.M., Bozorboyev A.R. Sug‘urta kompaniyasi balansini “Risk tetraedri” modeli asosida baholash.....	266
Abdurasulova M.O. Zamonaviy iqtisodiyot nazariyasi asoschilari.....	270

Vaxidov A. Buxgalteriya hisobining tarkibiy tuzilishi - moliyaviy va boshqaruv hisobi.....	273
Turg‘unova T., Muftaydinov Q. Iqtisodiy zonalarda ekologik tadbirkorlikni investitsion va innovatsion qo‘llab-quvvatlashning xorijiy tajribalari.....	277
Kurbanov F.U. Raqamli iqtisodiyotning moliyaviy xizmatlar bozoriga ta’siri.....	283
Umarov T.S. Qurilish sanoati korxonalari iqtisodiy barqarorligini statistik baholashning nazariy-uslubiy asoslarini takomillashtirish.....	287
Rahimova N.A. Kichik biznes subyektlarida inson resurslarini boshqarish tizimidagi muammolari va ularni bartaraf etishda zamonaviy yondashuvlar.....	291
Yangiboyev U.A. Raqamli iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy menejment tizimini takomillashtirishning nazariy-uslubiy asoslari va amaliy yo‘nalishlari.....	295
Махкамова Н.С. Роль зеленых облигации в финансировании проектов устойчивого развития.....	299
To‘xtarova F.Y. Analysis of tourism insurance practices and their economic efficiency.....	304
Anvarov Sh.D. O‘zbekiston qimmatli qog‘ozlar bozorida investitsion muhitni rivojlantirishning institutsional va infratuzilmaviy omillari.....	308
Xalmirzayev O.A. Ko‘p obyektli savdolarida Vickrey-Clark-Groves mexanizmining samaradorligi tahlili....	313
Zaidov I.I. Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari bozorida raqobat munosabatlarini boshqarish mexanizmlari.....	318
Rahimova N.A. Inson kapitalini boshqarishning tashkilot raqobatbardoshligiga ta’siri.....	321
Gulimboyev S.I., Rejapov X.X. O‘zbekiston oliy ta’lim tizimida ta’lim kreditlarining iqtisodiy ahamiyati....	324
Bardiyev S.U. Mintaqada raqamli iqtisodiyotning iqtisodiy samaradorligini baholash: Xorazm viloyati misolida.....	328
Qulmatova S.S. Mahalla tizimida oziq-ovqat ta’minoti zanjirini IoT va sun’iy intellekt texnologiyalari asosida intellektual boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish.....	332
Aminov S.S. Mintaqada qurilish sohasidagi innovatsion rivojlanishga ta’sir etuvchi omillar.....	336
Дадабоева М.М. Кичик бизнесинг иқтисодийёт тармоқлари бўйича ривожланиш тенденциялари.....	340
Numonjonova N.A. Kichik biznesni rivojlantirishda investitsiyalardan foydalanish samaradorligini oshirish	344
Абдулазизов А.А. Гидроэнергетика саноати ва унда ресурс тежаш жараёнларининг хорижий тажрибалари.....	348
Muradov O.U. Sanoat korxonalarida iqtisodiy samaradorlikni oshirish bo‘yicha xorijiy tajribalar va ulardan foydalanish imkoniyatlari.....	352
Saidova M.J. Xorijiy mamlakatlarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish tajribasi va uni O‘zbekistonda qo‘llash yo‘nalishlari.....	356
Umirova G.Sh. Qurilish materiallari ishlab chiqarish korxonalarida rentabellik ko‘rsatkichlari asosida iqtisodiy samaradorlikni baholash metodikasini takomillashtirish.....	360
Narmanov U.A., Nazarov J.B., Tursunaxmadov X.Sh. Moliyaviy risklarning iqtisodiy ahamiyati va uni boshqarishning zarurligi: risk tushunchasi va uning turlari.....	365
Nosirov S.N. Barqaror moliyalashtirish global bozorlari: zamonaviy tendensiyalar va rivojlanish muammolari.....	369
Farmanov J.Z., Sanetullaev A.E. Modeling of economic basis and forecast indicators of innovation transformation processes in agricultural entrepreneurship.....	373
Mirzataev S.M. Integration of digital and smart technologies in increasing the ecological resilience of the agricultural system.....	376
Kidirniyazov A.Sh. Development of artificial intelligence-based service monitoring systems for construction quality control.....	379
Абдуллаева Ш.Э. Халқаро индекслар асосида ижтимоий ҳимоя тизимини молиялаштириш.....	382
Mirjalolova M.M. Sun’iy intellekt texnologiyalarining O‘zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik samaradorligini oshirishdagi o‘rni.....	389
Baytanov O‘.M. Sanoat korxonalarida mahsulot sifatini boshqarishning tarmoq xususiyatlari.....	394
Умаров А.Т. Особенности развития социальной сферы в Узбекистане.....	400

**ONLINE TA’LIM XIZMATLARI BOZORINING KENGAYISHI NATIJASIDA
AN’ANAVIY TA’LIM SEKTORIDA YUZ BERAYOTGAN IQTISODIY O‘ZGARISHLAR**

**ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ИЗМЕНЕНИЯ В ТРАДИЦИОННОМ СЕКТОРЕ ОБРАЗОВАНИЯ
В РЕЗУЛЬТАТЕ РАСШИРЕНИЯ РЫНКА ОНЛАЙН-ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ**

**ECONOMIC CHANGES IN THE TRADITIONAL EDUCATION SECTOR RESULTING
FROM THE EXPANSION OF THE ONLINE EDUCATION SERVICES MARKET**

Sulaymonova Feruzaxon

Andijon davlat universiteti Iqtisodiyot masofaviy 1-kurs magistratura talabasi

Ro‘zimov Bahromjon

Andijon davlat universiteti, Iqtisodiyot va moliya kafedrası mudiri

Annotatsiya

Ushbu maqolada online ta’lim xizmatlari bozorining kengayishi natijasida an’anaviy ta’lim sektorida yuz berayotgan iqtisodiy o‘zgarishlar tahlil qilingan. Tadqiqotda online va gibrıd ta’limning oliy ta’lim muassasalari xarajatlari, daromadlari hamda pedagogik mehnat bozoriga ta’siri o‘rganilgan. Natijalar raqamlashtirish ta’lim tizimida yangi iqtisodiy yondashuvlarni shakllantirayotganini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: online ta’lim, masofaviy ta’lim, ta’lim xizmatlari bozori, oliy ta’lim, raqamli transformatsiya, iqtisodiy samaradorlik, gibrıd ta’lim, raqamli tengsizlik.

В статье проанализированы экономические изменения в традиционном секторе образования под влиянием расширения рынка онлайн-образовательных услуг. Исследовано влияние онлайн и гибридного обучения на расходы, доходы и рынок педагогического труда высших учебных заведений. Результаты показывают, что цифровизация формирует новые экономические подходы в системе образования.

Ключевые слова: онлайн-образование, дистанционное обучение, рынок образовательных услуг, высшее образование, цифровая трансформация, экономическая эффективность, гибридное обучение.

This article analyzes the economic changes occurring in the traditional education sector due to the expansion of the online education services market. The study examines the impact of online and hybrid education on university costs, revenues, and the pedagogical labor market. The findings show that digitalization is shaping new economic approaches in the education system.

Keywords: online education, distance learning, education services market, higher education, digital transformation, economic efficiency, hybrid learning, digital divide.

Raqamli platformalar, yuqori tezlikdagi internet va LMS texnologiyalarining keng qo‘llanilishi ta’lim xizmatlarini tashkil etish va iste’mol qilish jarayonini tubdan o‘zgartirmoqda. An’anaviy ta’limda jarayon auditoriya va o‘qituvchiga bog‘liq bo‘lgan bo‘lsa, online ta’lim masofaviy o‘qitish, raqamli monitoring va hududiy chegaralardan tashqari talabalarni qamrab olish imkonini bermoqda. Shu jihatdan u nafaqat pedagogik innovatsiya, balki ta’lim bozorining iqtisodiy transformatsiyasini belgilovchi omil hisoblanadi.

UNESCO, OECD va Jahon banki raqamli ta’limni tenglik, sifat, boshqaruv va investitsiya samaradorligi bilan bog‘liq yaxlit tizim sifatida ko‘rib chiqadi [1]. O‘zbekistonda esa masofaviy ta’lim “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun va VM 559-son qarori bilan huquqiy jihatdan tartibga solingan

[2]. Bu esa OTMlarga online ta’limni rivojlantirish, xizmatlar ko’lamini kengaytirish va yangi bozor segmentlarini shakllantirish imkonini bermoqda.

Online ta’limning iqtisodiy va institutsional oqibatlarini o’rganish xalqaro adabiyotlarda bir nechta asosiy yo’nalishlarda olib borilmoqda. Birinchi yo’nalish raqamli texnologiyaning ta’limga kirish va tenglikka ta’sirini o’rganadi. UNESCO texnologiya chekka yoki maxsus ehtiyojli guruhlar uchun ta’lim imkoniyatlarini kengaytirishi mumkinligini e’tirof etish bilan birga, qurilma, ulanish va raqamli savodxonlik tafovuti mavjud bo’lsa, texnologiya tengsizlikni kuchaytirishi mumkinligini ko’rsatadi [5].

Ikkinchi yo’nalish sifat va institutsional boshqaruvga qaratilgan. OECDning raqamli ta’lim ekotizimi yondashuvida LMS, raqamli o’quv resurslari, talabalar axborot tizimlari, ma’lumotlar boshqaruvi va pedagoglarning raqamli salohiyati o’zaro bog’liq elementlar sifatida ko’riladi [6]. Ushbu yondashuv online ta’limning muvaffaqiyati faqat texnologik vosita bilan emas, balki boshqaruv va sifatni ta’minlash tizimi bilan belgilanishini anglatadi.

Uchinchi yo’nalish oliy ta’limda online ta’lim samaradorligini belgilovchi omillarga bag’ishlangan. Van Dorresteijn va boshqalar 47 ta adabiyotlar sharhi hamda meta-tahlilni umumlashtirib, samarali online oliy ta’lim omillari kurs, talaba, o’qituvchi va institut darajalarida o’zaro bog’liq ekanini ko’rsatgan [9]. Bu natija ta’lim xizmatlari iqtisodiy samaradorligini faqat xarajatlarni qisqartirish bilan emas, balki ta’lim natijasi va institutsional qo’llab-quvvatlash bilan birga o’lchash zarurligini tasdiqlaydi.

To’rtinchi yo’nalish raqamli tafovutning talaba saqlanib qolishi va ta’limdan chiqib ketishiga ta’siriga qaratilgan. Barragán Moreno va Guzmán Rincónning tadqiqotida raqamli tafovut texnologiyaga kirish, raqamli ko’nikmalar, ijtimoiy-iqtisodiy sharoit va institut qo’llab-quvvatlashi bilan bog’liq ko’p o’lchovli hodisa sifatida baholanib, u oliy ta’limdagi talaba chiqib ketishi xavfiga ta’sir etishi ko’rsatilgan [10]. Shu sabab online xizmatlar bozorini kengaytirish bilan bir vaqtda raqamli tenglik va talabani qo’llab-quvvatlash siyosati ham amalga oshirilishi lozim.

Mazkur tadqiqot desk-research yondashuvi asosida amalga oshirilib, unda O‘zbekiston va xalqaro tashkilotlarning rasmiy statistik hamda analitik ma’lumotlari tizimli ravishda umumlashtirildi. Tadqiqot metodologiyasi online ta’lim xizmatlari bozorining an’anaviy ta’lim sektoriga iqtisodiy ta’sirini kompleks baholashga yo’naltirildi. Tahlil jarayonida qiyosiy-dinamik, institutsional va tizimli yondashuvlar qo’llanilib, ta’lim xizmatlari hajmi, raqamlashtirish darajasi, mehnat bozori va boshqaruv mexanizmlaridagi o’zgarishlar o’rganildi.

Online ta’lim xizmatlari bozorining kengayishi O‘zbekiston ta’lim tizimida chuqur iqtisodiy transformatsion jarayonlarni yuzaga keltirmoqda. So’nggi yillarda ta’lim xizmatlariga bo’lgan talabning ortishi, raqamli texnologiyalar infratuzilmasining rivojlanishi hamda masofaviy ta’limning normativ-huquqiy jihatdan tan olinishi online va gibrid ta’lim shakllarining iqtisodiy ahamiyatini sezilarli darajada kuchaytirdi. Milliy statistika qo’mitasi ma’lumotlariga ko’ra, 2025-yilda O‘zbekistonda ta’lim xizmatlari hajmi 39,6 trln so’mga yetib, 2024-yilga nisbatan 10,4 foizga oshgan [3]. Ushbu ko’rsatkich ta’lim xizmatlari bozorida barqaror iqtisodiy o’sish mavjudligini ko’rsatadi. Ayniqsa, oliy ta’lim xizmatlarining umumiy ta’lim xizmatlari tarkibidagi 49,4 foizlik ulushi OTMlarning online transformatsiya jarayonidagi asosiy iqtisodiy subyekt sifatida shakllanayotganini anglatadi [3].

Hududiy kesimda ham ta’lim xizmatlari bozorining kengayishi kuzatilmoqda. Jumladan, Andijon viloyatida ta’lim xizmatlari hajmi 1,9 trln so’mni tashkil etgan bo’lib, bu hududiy online dasturlarni rivojlantirish uchun muhim iqtisodiy baza mavjudligini ko’rsatadi. Shu bilan birga, online ta’lim xizmatlari rivojlanishining asosiy infratuzilmaviy omillaridan biri internetdan foydalanish darajasi hisoblanadi. Statistik ma’lumotlarga ko’ra, O‘zbekistonda internetdan foydalanuvchi 10 yosh va undan katta aholining ulushi 2021-yildagi 76,6 foizdan 2024-yil yanvar–sentyabr holatiga 92,7 foizgacha oshgan [4]. Bu holat online ta’lim xizmatlari uchun iste’molchilar bazasi kengayayotganini ko’rsatadi. Biroq internet sifati, trafik xarajatlari, qurilma bilan ta’minlanganlik va raqamli savodxonlik darajasi hududlar kesimida turlicha bo’lgani sababli raqamli tafovut muammosi saqlanib qolmoqda [5].

O‘zbekistonda online ta’lim rivoji uchun tayanch iqtisodiy va raqamli ko‘rsatkichlar

Ko‘rsatkich	Davr	Qiymat	Tahliliy ahamiyati
Ta’lim xizmatlari hajmi	2025-yil	39,6 trln so‘m	Bozorning iqtisodiy miqyosini ko‘rsatadi
Ta’lim xizmatlari o‘sishi	2025/2024	10,4 %	Xizmatlarga to‘lovli talab o‘shirishini bildiradi
Oliy ta’lim xizmatlari ulushi	2025-yil	49,4 %	Transformatsiyaning asosiy segmentini belgilaydi
Oliy ta’lim xizmatlari hisoblangan hajmi	2025-yil	19,56 trln so‘m	OTMlar uchun raqamli xizmatlar salohiyati
Andijon viloyatida ta’lim xizmatlari	2025-yil	1,9 trln so‘m	Hududiy online dasturlar uchun bozor bazasi
Internet foydalanuvchi 10+ yoshli aholi ulushi	2024-y. yanvar-sentyabr	92,7 %	Online kirishning infratuzilmaviy sharti

Online ta’lim an’anaviy ta’lim tashkilotlari faoliyatida xarajatlarning oddiy qisqarishini emas, balki xarajatlar tarkibining transformatsiyasini yuzaga keltirmoqda. Auditoriya fondi, bosma materiallar va ayrim ma’muriy xarajatlarning nisbiy salmog‘i kamayishi mumkin bo‘lsa-da, LMS platformalari, bulutli serverlar, multimedia kontent, texnik qo‘llab-quvvatlash, kiberxavfsizlik va pedagoglarning raqamli malakasini oshirish bilan bog‘liq xarajatlar ortmoqda [6]. Shu sabab online transformatsiya moddiy resurslarga asoslangan xarajat modelidan intellektual va texnologik kapitalga asoslangan modelga o‘tishni tezlashtirmoqda.

Raqamli kontentning muhim iqtisodiy afzalliklaridan biri uning takroriy foydalanish imkoniyatidir. Sifatli ishlab chiqilgan video-ma’ruzalar, elektron darsliklar va interaktiv modullar bir nechta guruh hamda davrlarda qayta qo‘llanilishi mumkin. Natijada dastlabki yuqori xarajatlar ko‘proq tinglovchilar o‘rtasida taqsimlanadi va bir talaba uchun o‘rtacha xizmat xarajati kamayadi. Ushbu jarayonni tahlil qilish uchun quyidagi ko‘rsatkichdan foydalanish mumkin:

$$C_s = \frac{C_p + C_c + C_t + C_{sp}}{N}$$

Bu yerda C_s — bir online talaba uchun o‘rtacha xarajat, C_p — platforma va infratuzilma xarajatlari, C_c — raqamli kontent ishlab chiqish xarajatlari, C_t — pedagog va texnik xodimlar xarajatlari, C_{sp} — talabani qo‘llab-quvvatlash hamda sifat nazorati xarajatlari, N esa online ta’lim oluvchilar sonini anglatadi. Mazkur model online kurslar rentabelligini aniqlash, minimal iqtisodiy masshtabni baholash va xizmat narxini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega.

Pedagogik mehnat bozori ham transformatsiyalashib, o‘qituvchilardan raqamli kontent yaratish, LMS tizimida ishlash va online baholash kompetensiyalari talab qilinmoqda [9]. Online va gibrid ta’lim shakllari hududiy qamrovni kengaytirib, ta’lim xarajatlarini kamaytirayotgan bo‘lsa-da, raqamli tengsizlik muammosi ayrim guruhlar uchun cheklov bo‘lib qolmoqda [10]. Shu sabab online ta’lim an’anaviy ta’limning to‘liq o‘rnini bosuvchi emas, balki gibrid model asosida uni transformatsiya qiluvchi mexanizm sifatida shakllanmoqda.

Online transformatsiyani baholash uchun quyidagi integrallashgan indikator taklif etiladi:

$$I_{ot} = 0.20A + 0.20C + 0.20Q + 0.15F + 0.15D + 0.10R$$

Mazkur model qamrov, xarajat samaradorligi, sifat, moliyaviy barqarorlik, raqamli tayyorgarlik va inklyuzivlik ko‘rsatkichlari asosida OTMlarning online transformatsiya darajasini baholash imkonini beradi. Umuman olganda, online ta’lim xizmatlari bozorining kengayishi O‘zbekiston ta’lim tizimida iqtisodiy transformatsiyani kuchaytirayotgan bo‘lsa-da, raqamli tafovut, sifat nazorati va statistik monitoring bilan bog‘liq muammolar dolzarbligicha qolmoqda.

Xulosa qilib aytganda, online ta’lim xizmatlari O‘zbekiston ta’lim tizimida iqtisodiy va institutsional transformatsiyani kuchaytirayotgan muhim omil hisoblanadi. Raqamli ta’lim xizmatlari OTMlar uchun daromadlarni diversifikatsiya qilish, hududiy qamrovni kengaytirish va resurslardan samaraliroq foydalanish imkonini yaratmoqda. Shu bilan birga, raqamli tafovut, sifat nazorati, akademik halollik va kiberxavfsizlik masalalari online transformatsiyaning asosiy cheklovlari sifatida

saqlanib qolmoqda. Shu sabab online va gibrid ta’limni rivojlantirishda iqtisodiy samaradorlik bilan bir qatorda sifat, tenglik va raqamli infratuzilma barqarorligini ham kompleks boshqarish muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentyabrdagi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun, O‘RQ-637-son. LexUZ. <https://lex.uz/docs/-5013007>
2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 3-oktyabrdagi “Oliy ta’lim tashkilotlarida masofaviy ta’lim shaklini joriy etish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 559-son qarori. LexUZ. <https://lex.uz/uz/docs/-6221502>
3. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. O‘zbekistonliklar ta’lim xizmatlari uchun 2025-yilda 39 trln so‘mdan ortiq mablag‘ sarflagan. 2026-yil 3-fevral. <https://stat.uz/uz/matbuot-markazi/qo-mita-yangiliklar/66661-zbekistonliklar-talim-khizmatlari-uchun-2025-jilda-39-trln-smdan-orti-mabla-sarflagan-2>
4. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. O‘zbekiston Respublikasida internetdan foydalanuvchi 10 yosh va undan katta yoshdagi aholi ulushi. 2024-yil 30-oktyabr. <https://stat.uz/uz/matbuot-markazi/qo-mita-yangiliklar/57843-o-zbekiston-respublikasida-internetdan-foydalanuvchi-10-yosh-va-undan-katta-yoshdagi-aholi-ulushi>
5. UNESCO. (2023). Global Education Monitoring Report 2023: Technology in education — A tool on whose terms? Paris: UNESCO. <https://www.unesco.org/gem-report/en/publication/technology>

UDK: 332.14

HUDUDDA XIZMAT KO‘RSATISH KORXONALARI FAOLIYATINI BOSHQARISH STRATEGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СТРАТЕГИИ УПРАВЛЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЙ СФЕРЫ УСЛУГ В РЕГИОНЕ

IMPROVING THE STRATEGY FOR MANAGEMENT OF THE ACTIVITIES OF SERVICE ENTERPRISES IN THE REGION

Zayavitdinova Nafisa Muxammadovna

Buxoro davlat universiteti, Marketing va menejment kafedrası dotsenti, i.f.n.

Annotatsiya

Mazkur maqolada hududda xizmat ko‘rsatish korxonalari faoliyatini boshqarish strategiyasini takomillashtirish masalalari tadqiq etilgan. Unda hududiy xizmatlar bozorining rivojlanishiga ta’sir etuvchi omillar, strategik boshqaruvning nazariy asoslari va amaliy muammolari tahlil qilingan. Buxoro viloyati misolida mini-empirik hisob-kitob asosida boshqaruv strategiyasi samaradorligi baholanib, uni takomillashtirish bo‘yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: hududiy boshqaruv, xizmat ko‘rsatish korxonasi, strategik boshqaruv, xizmatlar bozori, raqamli iqtisodiyot, boshqaruv samaradorligi, hududiy rivojlanish, integral ko‘rsatkich.

В статье исследуются вопросы совершенствования стратегии управления деятельностью предприятий сферы услуг в регионе. Проанализированы факторы, влияющие на развитие регионального рынка услуг, теоретические основы стратегического управления и существующие практические проблемы. На основе мини-эмпирического расчета на примере Бухарской области дана оценка эффективности стратегии управления и разработаны научно-практические предложения по ее совершенствованию.